

Ehdotus kansallisten taidelaitosten rahoitukseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:40

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:40

Ehdotus kansallisten taidelaitosten rahoitukseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

© 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN pdf: 978-952-263-862-5

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Ehdotus kansallisten taidelaitosten rahoitukseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:40		Teema	Kulttuuri
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Yhteisötekijä	Työryhmä		
Kieli	suomi	Sivumäärä	51

Tiivistelmä

Työryhmä ehdottaa, että säädettäisiin laki valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille. Laki koskisi Kansallisgalleriaa, Suomen kansallisoopperaa ja -balettia sekä Suomen Kansallisteatteria.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa Kansallisgallerian, Suomen kansallisoopperan ja -baletin sekä Suomen Kansallisteatterin oikeudellista asemaa valtion rahoituksen osalta. Samalla vahvistettaisiin kansallisten taidelaitosten rahoituksen ennakoitavuutta ja vakautta.

Harkinnanvaraisen valtionavustuksen sijaan kansallisille taidelaitoksille myönnettäisiin lakisääteistä valtionrahoitusta laissa määriteltyihin tehtäviin. Valtion rahoituksen perusteena olevien tehtävien toteuttamista yksityiskohtaisemmalla tasolla ohjattaisiin ja seurattaisiin tavoiteohjausmenettelyssä.

Kansallisten taidelaitosten avustuspäärahoiden taso ei ole viime vuosina seurannut kustannustason kehitystä. Tässä suhteessa kansalliset taidelaitokset ovat heikommassa asemassa kuin valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset. Tämän vuoksi esitetään, että myös kansallisten taidelaitosten rahoitus kytkettäisiin kustannustason kehitykseen.

Rahoituksesta sovittaisiin neljäksi vuodeksi kerrallaan, jolloin laitosten toiminnan suunnittelu ja sopimusten teko olisi ennakoitavampaa. Nykyisin käytössä olevaa tavoiteohjausmenettelyä kehitettäisiin siten, että monivuotisilla sopimuksilla ohjattaisiin kansallisten taidelaitosten toimintaa ja taloutta. Rahoitus kullekin taidelaitokselle vahvistettaisiin kuitenkin edelleen vuosittain eduskunnan hyväksytyä valtion talousarvion.

Laissa ehdotetaan myös, että niille kansallisille taidelaitoksille, jotka eivät ole arvonlisäverovelvollisia, korvataan niiden muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyvät arvonlisäverot. Lisäksi muutettaisiin Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §, jossa säädetään Kansallisgallerian rahoituksesta.

Asiasanat rahoitus, oopperatalot, kansallismuseot, kansallisteatterit, kulttuuri

ISBN PDF	978-952-263-862-5	ISSN PDF	1799-0351
Asianumero	VN/20149/2020	Hankenumero	OKM053:00/2020

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-862-5>

Förslag till finansiering av nationella konstinstitutioner

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:40	Tema	Kultur
Utgivare Undervisnings- och kulturministeriet		
Utarbetad av Arbetsgrupp	Sidantal	51
Språk finska		

Referat

Arbetsgruppen föreslår att det stiftas en lag om statlig finansiering till nationella konstinstitutioner. Den föreslagna lagen skulle gälla Nationalgalleriet, Finlands Nationalopera och -balett samt Finlands Nationalteater.

Syftet med propositionen är att stärka den rättsliga ställningen för Nationalgalleriet, Finlands Nationalopera och -balett samt Finlands Nationalteater gällande den statliga finansieringen. Samtidigt skulle förslaget stärka finansieringens förutsägbarhet och stabilitet.

Enligt förslaget ska de nationella konstinstitutionerna i stället för behovsprövat statsunderstöd beviljas lagstadgad statsfinansiering för de uppgifter som fastställs i lagen. Genomförandet av de uppgifter som ska ligga till grund för den statliga finansieringen ska enligt förslaget styras och följas upp på en mer ingående nivå via ett målstyrningsförfarande.

På senaste år har nivån på anslagen för statsunderstöden till nationella konstinstitutioner inte följt utvecklingen för kostnadsnivån. I detta avseende befinner sig de nationella konstinstitutionerna i en svagare position jämfört med sådana konst- och kulturinstitutioner som får statsandel. Därför föreslås att man även kopplar finansieringen av nationella konstinstitutioner till utvecklingen för kostnadsnivån.

Enligt förslaget ska man komma överens om finansieringen för fyra år i sänder, vilket skulle bidra till större förutsägbarhet gällande planeringen av verksamheten vid institutionerna och ingående av eventuella avtal. Det nuvarande målstyrningsförfarandet ska enligt förslaget utvecklas så att verksamheten och ekonomin styrs genom fleråriga avtal. Finansieringen av respektive institution ska enligt förslaget dock fortfarande årligen fastställas efter det att riksdagen har godkänt statsbudgeten.

I lagen föreslås också att de nationella konstinstitutionerna, som inte är mervärdes-skatteskyldiga, ersätts för den mervärdesskatt som ingår i annan än affärsekonomiskt relaterad verksamhet. Dessutom föreslås en ändring av 29 § i lagen om Nationalgalleriet, där det föreskrivs om finansieringen av Nationalgalleriet.

Nyckelord finansiering, operahus, nationalmuseer, nationalteatrar, kultur

ISBN PDF 978-952-263-862-5

Ärendenummer VN/20149/2020

ISSN PDF 1799-0351

Projektnummer OKM053:00/2020

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-862-5>

Proposal for funding of national art institutions

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2021:40	Subject	Culture
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Group author	Working group	
Language	Finnish	Pages 51

Abstract

The working group proposes that a legislative act be laid down on central government funding for national art institutions. The act would apply to the Finnish National Gallery, the Finnish National Opera and Ballet and the Finnish National Theatre.

The proposed act aims to strengthen the legal status of the Finnish National Gallery, the Finnish National Opera and Ballet and the Finnish National Theatre as regards central government funding. At the same time, funding for the national art institutions would be made more predictable and stable.

Instead of discretionary government grants, national art institutions would be granted statutory central government funding for tasks specified in the act. Carrying out the tasks on which central government funding is based at a more detailed level would be guided and monitored by means of a goal-oriented approach.

In recent years, the level of appropriations for discretionary government grants for national art institutions has fallen short of the developments in the level of costs. In this respect, national art institutions are in a weaker position than arts and cultural institutions that receive central government transfers. It is therefore proposed that the funding of national art institutions be linked to cost level developments.

Funding would be agreed for four years at a time, making the institutions' planning of activities and the settlement of contracts more predictable. The goal-oriented approach currently in use would be developed in such a way that multi-annual agreements would guide the activities and finances of national art institutions. However, the funding for each art institution would still be determined annually after the Finnish Parliament has approved the national budget.

It is also proposed that national art institutions that are not subject to value added tax be reimbursed for their non-business activities. In addition, section 29 of the Finnish National Gallery Act, which consists of provisions on funding for the Finnish National Gallery, would be amended.

Keywords financing, opera houses, national museums, national theatres, culture

ISBN PDF 978-952-263-862-5

Reference number VN/20149/2020

ISSN PDF 1799-0351

Project number OKM053:00/2020

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-862-5>

Sisältö

Opetus- ja kulttuuriministeriölle	8
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	9
PERUSTELUT	10
1 Asian tausta ja valmistelu	10
2 Nykytila ja sen arviointi	12
3 Tavoitteet	19
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	20
4.1 Keskeiset ehdotukset	20
4.2 Pääasialliset vaikutukset	21
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	25
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	25
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	27
6 Lausuntopalaute	29
7 Säännöskohtaiset perustelut	30
7.1 Laki valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille	30
7.2 Laki Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta	36
8 Voimaantulo	37
9 Suhde talousarvioesitykseen	38
10 Suhde perustuslakiin ja säätämijärjestys	39
LAKIEHDOTUKSET	40
1. Laki valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille	40
2. Laki Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta	44

LIITE RINNAKKAISTEKSTI	45
2. Laki Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta	45
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	46
LAGFÖRSLAG	47
1. Lag om statlig finansiering av nationella konstinstitutioner	47
2. Lag om ändring av 29 § i lagen om Nationalgalleriet	51

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 10.9.2020 työryhmän valmistelemaan ehdotusta kansallisten taidelaitosten rahoituksen ja oikeudellisen aseman kehittämiseksi.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin valtiosihteeri Tuomo Puumala ja työryhmän jäseniksi Kansallisgalleriasta pääjohtaja Risto Ruohonen ja hallintojohtaja Janne Puhakka, Suomen kansallisoppera ja –baletista pääjohtaja Gita Kadambi ja talouspäällikkö Ulla Paavola sekä Suomen Kansallisteatterista pääjohtaja Mika Myllyaho ja tuotantojohtaja Päivi Isosaari. Opetus- ja kulttuuriministeriöstä jäseniksi nimettiin ylijohtaja Riitta Kaivosoja, hallitusneuvos Joni Hiitola, kulttuuriasiainneuvos Tiina Eerikäinen ja kulttuuriasiainneuvos Katri Santtila.

Työryhmän sihteerinä toimi neuvotteleva virkamies Tuija Päivärinta ja työryhmän teknisenä sihteerinä johdon assistentti Minna Siltanen.

Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus kansallisten taidelaitosten rahoitusmallin ja oikeudellisen aseman kehittämiseksi. Työryhmän tuli selvittää vaihtoehtoisia malleja kansallisille taidelaitoksille osoitettavan valtion rahoituksen jakamiseksi sekä näihin malleihin liittyvistä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteisiin liittyvistä ohjausmekanismeista. Työryhmän tuli myös selvittää kansallisten taidelaitosten asemaan liittyviä sääntelytarpeita sekä arvioida eri rahoitusmalleihin liittyviä sääntelytarpeet kansallisten taidelaitosten tehtävien, rahoituksen määrätymisen perusteiden sekä ohjauksen osalta.

Työryhmän ehdotus tuli valmistella hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmä kokoontui kuusi kertaa.

Työryhmä sai ehdotuksensa valmiiksi 11.8.2021 ja luovuttaa kunnioittaen ehdotuksensa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Tuomo Puumala

Gita Kadambi

Joni Hiitola

Riitta Kaivosoja

Ulla Paavola

Risto Ruohonen

Tiina Eerikäinen

Päivi Isosaari

Mika Myllyaho

Janne Puhakka

Katri Santtila

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille ja Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille. Lisäksi muutettaisiin Kansallisgallerian toiminnan rahoitusta koskevaa säännöstä Kansallisgalleriasta annetussa laissa.

Kolmen kansallisen taidelaitoksen, Kansallisgallerian, Suomen kansallisoopperan ja -balletin sekä Suomen Kansallisteatterin toimintaa rahoitettaisiin harkinnanvaraisen valtionavustusrahoituksen sijasta lakisääteisellä valtion rahoituksella. Laissa määriteltäisiin kunkin laitoksen osalta erikseen rahoituksen perusteena olevat tehtävät. Tehtävien toteuttamista ohjattaisiin ja seurattaisiin tavoiteohjausmenettelyssä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi rahoituksen vuosittain valtion talousarvion puitteissa. Tarkoituksena on, että määrärahan lähtötaso perustuisi voimaantuloa edeltävän vuoden valtionavustusmäärärahojen tasoon. Määrärahaa tarkistettaisiin vuosittain kustannustason muutoksen perusteella. Kansallisille taidelaitoksille, jotka eivät ole arvonlisäverovelvollisia, korvattaisiin niiden muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvä arvonlisäverojen osuus.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on kolme kansalliseksi taidelaitokseksi luonnehdittavaa laitosta: Kansallisgalleria, Suomen kansallisooppera ja -baletti sekä Suomen Kansallisteatteri. Kansalliset taidelaitokset on perustettu 1800–1900 luvun taitteessa tuomaan kansallinen kulttuuri näkyväksi ja siksi valtio on alusta lähtien avustanut niiden toimintaa.

Kansallisgallerian, Suomen kansallisoopperan ja -baletin ja Suomen Kansallisteatterin asemasta tai rahoituksesta ei ole säädetty. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain toimintaa varten valtionavustusta, johon sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001). Siten niiden valtionavustuksen myöntämisessä noudatetaan valtionavustuslaissa säädettyjä perusteita ja menettelyitä. Kansallisten taidelaitoksen ohjauksessa on käytössä tavoiteohjausmenettely, jossa sovelletaan samankaltaisia menettelyitä kuin virastojen tulosohjauksessa.

Kansallisgallerian, Suomen Kansallisteatterin sekä Suomen kansallisoopperan ja -baletin kanssa käydyissä keskusteluissa on noussut esille, että nykymuotoiseen valtionavustusrahoitus ei parhaalla mahdollisella tavalla sovellu kansallisille taidelaitoksille. Valtionavustusrahoituksessa avustuksen ennakoitavuuden puute aiheuttaa haasteita toiminnan suunnittelulle. Myös opetus- ja kulttuuriministeriössä käytössä olevien valtionavustuspäätösten vakioehtojen tulkintoihin on liittynyt kansallisten taidelaitosten kannalta eräitä tulkintaongelmia. Valtionavustuspäätösten ehdot eivät myöskään kaikissa tilanteissa anna mahdollisuutta riittävästi varautua ylläpitäjän taloudellisen tuloksen vuosittaiseen vaihteluun. Valtioneuvostossa käynnissä olevalla valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen tuloksilla ja Veikkaus Oy:n tuottojen alenemalla voi olla merkittäviä vaikutuksia kansallisten taidelaitosten valtionavustusrahoituksen kannalta.

Edellä todetun johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 10.9.2020 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kansallisten taidelaitosten rahoitusmallin ja oikeudellisen aseman kehittämisestä. Työryhmän tuli selvittää vaihtoehtoisia malleja kansallisille taidelaitoksille osoitettavan valtion rahoituksen jakamiseksi sekä näihin malleihin liittyvistä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteisiin liittyvistä ohjausmekanismeista. Työryhmän tuli myös selvittää kansallisten taidelaitosten asemaan liittyviä sääntelytarpeita sekä arvioida eri rahoitusmalleihin liittyviä sääntelytarpeet

kansallisten taidelaitosten tehtävien, rahoituksen määräytymisen perusteiden sekä ohjauksen osalta. Työryhmän tuli laatia mahdolliset lakiehdotukset hallituksen esityksen muotoon.

2 Nykytila ja sen arviointi

Kansallisten taidelaitosten asema ja erityispiirteet

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on kolme kansalliseksi taidelaitokseksi luonnehdittavaa laitosta: Kansallisgalleria, Suomen kansallisooppera ja -baletti sekä Suomen Kansallisteatteri. Kansallisia taidelaitoksia yhdistäviä tekijöitä ovat samankaltainen ja samaan aikakauteen sijoittuva syntytausta ja erityinen kansallinen merkittävyys omalla alallaan. Kansallisten taidelaitosten synty ajoittuu Suomessa kansallisuusaatteen heräämiseen. Jotta kansallinen kulttuuri saatiin näkyväksi, tarvittiin myös kansallisia taide- ja kulttuurilaitoksia, joiden avulla voitiin kehittää kansallista korkeakulttuuria. Tätä varten Suomen perustettiin 1800-luvun loppupuolella muun muassa Kansallismuseo, Suomen taideyhdistyksen kokoelmat (nyk. Kansallisgalleria) ja Suomalainen teatteri (nyk. Suomen kansallisteatteri) sekä 1900-luvun alussa Kotimainen ooppera (nyk. Suomen kansallisooppera ja -baletti).

Näistä Kansallismuseo on aina toiminut valtion virastona. Myös Kansallisgalleria oli vuosina 1990–2013 valtion virasto. Muut yllä mainituista ovat sen sijaan olleet yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä taidelaitoksia, joiden toimintaa valtio on osaltaan avustanut.

Kansallisgalleria on julkisoikeudellinen säätiö, josta säädetään Kansallisgalleriasta annetusta laissa (889/2013). Suomen kansallisoopperaa ja -balettia ylläpitää yksityisoikeudellinen säätiö. Suomen kansallisteatterin ylläpitäjänä on osakeyhtiö, jonka osake-enemmistön omistaa säätiö. Suomen kansallisoopperasta ja -baletista ja Suomen Kansallisteatterista ei ole erillislainsäädäntöä.

Kansalliset taidelaitoksen poikkeavat muista alan toimijoista myös siinä suhteessa, että opetus- ja kulttuuriministeriöllä on oikeus tehdä nimityksiä niiden hallintoelimiin. Ministeriö nimittää Kansallisgallerian valtuuskunnan, sen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenet. Kansallisgalleria poikkeaa muista taidelaitoksista sillä, että valtioneuvosto nimittää sen pääjohtajan.

Suomen kansallisooppera ja -baletti sr:n hallintoneuvoston 17 jäsenestä ministeriö nimeää kahdeksan jäsentä. Nimeämistään jäsenistä se nimeää hallintoneuvoston puheenjohtajan. Hallituksen yhdeksästä jäsenestä ministeriö nimeää viisi. Näistä yhden ministeriö nimeää hallituksen puheenjohtajaksi. Suomen Kansallisteatterin osakeyhtiön hallitukseen ministeriö nimeää yhden ja hallintoneuvostoon kaksi jäsentä.

Yhteisenä piirteenä on myös se, ettei kansallisilla taidelaitoksilla ole taustallaan kunnallista ylläpitäjätahoa, kuten muilla suurimmilla kulttuuri- ja taidelaitoksilla. Kansalliset taidelaitokset eivät kuulu valtionosuusjärjestelmän piiriin, vaan ne ovat saaneet rahoitusta valtiolta harkinnanvaraisen valtionavustuksen muodossa.

Kansallisgallerian, Suomen Kansallisteatterin sekä Suomen kansallisoopperan ja -balletin toimintaa varten opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain valtionavustusta, jonka myöntämiseen, maksamiseen ja käytön valvontaan sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001). Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:ssä on säännös, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi Kansallisgallerian toimintaan rahoitusta valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa. Teatteri- ja orkesterilain 6 a §:ssä on maininta Suomen Kansallisteatterille myönnettävästä valtionavustuksesta, mutta vastaavaa mainintaa ei enää ole esittävän taiteen edistämisestä annetussa laissa (1082/2020), joka tulee voimaan vuoden 2022 alussa ja korvaa nykyisen teatteri- ja orkesterilain. Muutoin kansallisten taidelaitosten rahoituksesta ei ole erityissääntelyä vaan niiden valtionavustuksen myöntämisessä noudatetaan valtionavustuslaissa säädettyjä perusteita ja menettelyitä. Harkinnanvaraisen valtionavustuksen myöntäminen, määrä ja käyttötarkoitus riippuvat valtionapuviranomaisen harkintansa nojalla tekemästä päätöksestä. Valtionavustusta voidaan myöntää valtion talousarvion määrärahan puitteissa. Kansallisten taidelaitosten yleisavustuksiin käytettävissä olevat määrärahat ovat talousarvion momentilla 29.80.52 (rahapelitoiminnan voittovarot taiteen edistämiseen) eli avustukset rahoitetaan rahapelitoiminnan tuotoista. Kunkin taidelaitoksen yleisavustukseen käytettävissä olevan määrärahan enimmäismäärä määritellään momentin päätösosassa.

Kansallisten taidelaitosten ohjauksessa on käytössä tavoiteohjausmenettely, jossa sovelletaan samankaltaisia menettelyitä kuin virastojen tulosohtauksessa. Vastaavaa menettelyä ei ole käytössä muiden valtionavustusta saavien tahojen kohdalla. Tulos- ja tavoiteohjausmenettelyllä opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa toimialaansa. Prosessi on ministeriölle tärkeä ja se kytkee yhteen hallitusohjelman tavoitteet, hallinnonalan strategiat, ministeriön tulostavoitteet ja virastojen ja kansallisten taidelaitoksen omat tavoitteet. Tavoiteohjauksessa ministeriön ja taidelaitoksen välillä sovitaan vuosittain toimintaa ja rahoitusta koskevalla sopimuksella toiminnalle asetettavista konkreettisista yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteista, niihin liittyvistä keskeisistä toimenpiteistä sekä mittareista toiminnan tuloksellisuuden seuraamista varten. Kansallinen taidelaitos toimittaa tavoiteohjaustapaamiseen ministeriön ohjeistuksen mukaisesti ehdotuksensa tavoitteiksi ja mittareiksi sekä muut toimintaa kuvaavat asiakirjat. Sopimusneuvottelut käydään keväisin. Neuvotteluiden yhteydessä neuvotellaan myös alustavasti toiminnan toteuttamiseen liittyvästä määrärahasosta. Sopimuksen allekirjoittavat ministeriön puolesta ylijohtaja ja esittelijä ja taidelaitoksen puolesta hallituksen puheenjohtaja ja pääjohtaja.

Kansallisgalleria

Kansallisgallerian alku lähtee Suomen Taideyhdistyksen kokoelmista ja niille vuonna 1888 valmistuneesta Ateneum-rakennuksesta. Jo vuosisadan vaihteessa museolle alkoi vakiintua kansallinen identiteetti. Vuonna 1940 Taideyhdistys luovutti omistamansa kokoelmat Suomen taideakatemian säätiölle, joka puolestaan luovutti omaisuutensa valtiolle vuonna 1990. Vuonna 2014 Valtion taidemuseosta muodostettiin säätiön ylläpitämä Kansallisgalleria, mutta sen kokoelmat jäivät valtion omistukseen. Kansallisgallerian tehtävänä on vastata kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta, harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa, osallistua taidemuseoalan asiantuntijana museoalan kehittämiseen sekä huolehtia muista sille laissa säädetyistä tai opetus- ja kulttuuriministeriön antamista tehtävistä. Tehtäviään hoitaessaan Kansallisgalleria vahvistaa kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Valtion vuoden 2021 talousarvion mukaan valtionavustuksena käyttökustannuksiin Kansallisgallerialle voidaan käyttää enintään 13 195 000 euroa rahapelitoiminnan voittovaroista. Lisäksi sille myönnetään 300 000 euroa arvonnisäverojen kattamiseen sekä vuonna 2021 tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuviin kustannuksiin 2 088 980 euroa yleiskatteellisista budjettivaroista. Kansallisgalleria toimii Senaatti-kiinteistöjen omistamissa kiinteistöissä ja se saa varsinaisen toiminta-avustuksen lisäksi avustusta Senaatti-kiinteistöille maksamiin kiinteistökuluihin. Vuonna 2021 avustus oli 5 909 285 euroa.

Lisäksi Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n 2 momentin mukaan toiminta-avustuksen lisäksi valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha Kansallisgallerian kokoelman kartuttamiseen, joka vuonna 2021 oli 989 000 euroa. Määrärahaa ei osoiteta valtionavustuksena, vaan Kansallisgalleria ostaa määrärahan puitteissa taideteoksia valtion lukuun. Myös valtion taideteostoimikunnan kokoelmaa voidaan kartuttaa ja hoitaa valtion talousarvioon otettavalla määrärahalla. Tämä määräraha myönnetään rahapelitoiminnan voittovaroista. Valtion taideteostoimikunnan tehtävien ja kokoelman hoitamiseen osoitettu määräraha myönnetään valtionavustuksena Kansallisgallerialle.

Kansallisgallerian säätiöittämissä yhteydessä valtio myönsi Kansallisgallerialle 10 miljoonaa euroa sen pääomittamiseen sekä päätti pääomittaa vuosina 2015—2019 sitä sijoittamalla 2,5 kertaa sen pääoman, jonka se saa kerättyä lahjoituksina peruspääomaan kuitenkin enintään 20 miljoonaa euroa. Kansallisgalleria sai kerättyä lahjoituksia yhteensä 2,9 miljoonaa euroa, joten valtio osoitti sille pääomittamisen vastinrahaa yhteensä 7,2 miljoonaa euroa.

Suomen kansallisooppera ja -baletti

Kotimainen ooppera aloitti toimintansa vuonna 1911. Varsinainen toiminta alkoi vuonna 1915 kun valtioneuvosto luovutti oopperalle Aleksanterin teatterin 30 vuoden ajaksi ja siksi kunnes uusi oopperatalo saataisiin aikaan. Suomen kansallisoopperaa ja -balettia ylläpitää Suomen kansallisooppera ja -baletti sr. Säätiön tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan ylläpitää valtakunnallista ooppera- ja balettiteatteria, Kansallisoopperaa ja -balettia. Säätiön peruspääomana ovat säätiötä perustettaessa luovutetut ja ylijäämävaroista peruspääomaksi siirretyt yhteensä miljoona markkaa, mikä vastaa 168 187 euroa.

Valtion vuoden 2021 talousarvion mukaan valtionavustuksena käyttökustannuksiin Suomen kansallisoopperalle ja -baletille saa käyttää enintään 38 197 000 euroa. Suomen kansallisooppera ja -baletti toimii Senaatti-kiinteistöjen omistamassa kiinteistössä ja sille myönnetään valtionavustusta Senaatti kiinteistöille maksettaviin vuokratukustannuksiin. Vuonna 2021 myönnetyn avustuksen määrä oli 11 734 900 euroa. Kansallisooppera ja -baletti sr ylläpitää ooppera- ja balettiteatterin lisäksi balettioppilaitosta, joka järjestää taiteen perusopetusta ja ammatillista koulutusta. Balettioppilaitoksen toimintaa rahoitetaan erikseen taiteen perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmien kautta.

Vuosina 2004–2016 säätiölle myönnettävissä avustuksissa noudatettiin sille erikseen laadittuja ehtoja ja rajoituksia. Poiketen yleisestä linjauksesta säätiö saattoi omien ehtojensa perusteella siirtää käyttämätöntä valtionavustusta oopperan kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä erillisenä eränä seurattavaan käyttörahastoon/toimintarahastoon käytettäväksi tulevina tili- ja toimintavuosina.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen kansallisooppera ja -baletti sr solmivat joka viides vuosi aiesopimuksen oopperan toimintaedellytysten turvaamiseksi. Sopimuksen tarkoituksena on ollut turvata Kansallisoopperan ja -baletin toiminnan ja talouden pitkäjänteinen suunnittelu ja ennakoitavuus niin, että ooppera voi tehdä toimialallaan välttämättömiä, monta vuotta eteenpäin sovittavia sitoumuksia taitelijoiden ja muiden alan toimijoiden kanssa.

Suomen Kansallisteatteri

Suomen Kansallisteatteri on vuonna 1872 perustettu vanhin suomenkielinen teatteri. Kansallisteatteri on taiteellinen teatteri, jonka ohjelmistossa on kotimaista draamaa sekä ulkomaisia näytelmiä ja klassikoita. Suomen Kansallisteatteria ylläpitää Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö. Taustayhteisön osake-enemmistön (87,1 %) omistaa Suomen Kansallisteatterin säätiö. Kansallisteatterin kiinteistön omistaa Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö. Valtio on osallistunut Kansallisteatterin toiminnan rahoituksen lisäksi muun muassa kiinteistön peruskorjaukseen myöntämällä valtionavustuksia.

Valtion vuoden 2021 talousarvion momentin mukaan valtionavustuksena käyttökustannuksiin Suomen Kansallisteatterille saa käyttää enintään 11 391 000 euroa.

Nykytilan arviointi

Esityksessä tarkoitetut kansalliset taidelaitokset ovat Suomen kulttuurielämän merkittävimpiin kuuluvia vakiintuneita instituutioita. Valtion rahoitus niiden toimintaan myönnetään kuitenkin valtionavustuslaissa tarkoitettuina harkinnanvaraisina valtionavustuksina, jossa avustuksen myöntäminen, määrä ja käyttötarkoitus riippuvat opetus- ja kulttuuriministeriön valtionapuviranomaisena harkintansa nojalla valtion talousarvion puitteissa tekemistä päätöksistä. Valtion rahoitukselta kansallisten taidelaitosten toimintaan puuttuu siten säädösperustainen vakaus ja ennakoitavuus.

Kansallisten taidelaitosten avustusmäärärahat budjetoidaan ja myönnetään kalenterivuodeksi kerrallaan. Valtionavustuksen suuruus selviää lopullisesti vasta kalenterivuoden alussa, kun opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt päätöksen valtionavustuksen myöntämisestä. Avustusmäärärahan suuruus selviää sekin lopullisesti vasta joulukuussa eduskunnan hyväksyttyä valtion talousarvion. Ennakoitavuuden puute aiheuttaa haasteita toiminnan suunnittelulle, vaikkakin kansallisten taidelaitosten avustusmäärärahojen kehitys on käytännössä ollut melko vakaata.

Kansallisten taidelaitosten avustusmäärärahojen taso ei ole viime vuosina seurannut kustannustason kehitystä. Tässä suhteessa kansalliset taidelaitokset ovat heikommassa asemassa verrattuna valtionosuutta saaviin taide- ja kulttuurilaitoksiin, joilla valtionosuuden yksikköhinta seuraa toteutunutta kustannuskehitystä. Alla on pyritty kuvaamaan, miten avustuksen määrä olisi kehittynyt, jos se olisi seurannut kustannuskehitystä. Indeksinä on käytetty yhdistelmäindeksiä, joka muodostuu 1/3 painoarvolla elinkustannusindeksistä ja 2/3 ansiotasoindeksistä. Laskelma on tehty olettamalla, jossa indeksitarkistus olisi tehty vuosittain. Vuosina 2016–2019 indeksit kuitenkin jäädettiin osana valtiontalouden säästötoimenpiteitä.

Valtion rahoitus (mom. 298052)	Kansallisgalleria (virastona vuoden 2013 loppuun asti)	Kansallisgalleria indeksi-tarkistettuna	Kansallis-teatteri	Kansallis-teatteri indeksi-tarkistettuna	Suomen kansallisooppera ja -baletti	Suomen kansallisooppera ja -baletti indeksi-tarkistettuna	Indeksi (1/3 elinkustannusindeksi ja 2/3 ansiotasoindeksi)
2014	12 573 000	12 837 000	11 391 000	11 630 000	37 877 000	38 672 000	2,10 %
2015	12 573 000	13 004 000	11 391 000	11 781 000	37 877 000	39 175 000	1,30 %
2016	12 573 000	13 160 000	11 391 000	11 922 000	37 877 000	39 645 000	1,20 %
2017	12 573 000	13 278 000	11 391 000	12 029 000	37 877 000	40 002 000	0,90 %
2018 ¹⁾	13 117 000	13 464 000	11 391 000	12 197 000	37 997 000	40 562 000	1,40 %
2019	13 195 000	13 760 000	11 391 000	12 465 000	37 997 000	41 454 000	2,20 %
2020	13 195 000	14 104 000	11 391 000	12 777 000	38 197 000	42 490 000	2,50 %
2021	13 195 000	14 400 000	11 391 000	13 045 000	38 197 000	43 382 000	2,10 %

¹⁾ Kansallisgallerian ja Suomen kansallisooppera ja -baletin määrärahan tarkistus aiheutui muuttuneesta toimintatavasta kulttuurilaitosten rahoituksessa.

Valtionavustusten käytön valvonnassa keskeisenä lähtökohtana on varmistaa, etteivät avustettavan toiminnan kustannukset jää pienemmiksi kuin myönnetty avustus. Tämä edellyttää käytännössä avustettavan toiminnan menojen yksityiskohtaista selvittämistä valtionapuviranomaiselle siitä lähtökohdasta, ovatko ne avustuspäätöksen ehtojen mukaan avustettavan toiminnan hyväksyttäviä menoja. Kansallisten taidelaitosten kaltaisissa vakiintuneissa instituutioissa olisi tarkoituksenmukaisempaa painottaa rahoituksen käytön seurannassa enemmän toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden näkökulmaa. Kansallisten taidelaitosten toiminnan kannalta on lisäksi tärkeää, että niillä on riittävät taloudelliset puskurit, joiden avulla ne pystyvät varautumaan esimerkiksi yleisömäärien vuosittaisesta vaihtelusta johtuvaan taloudellisen tuloksen vaihteluun. Siksi on perusteltua, että kansallisten taidelaitosten rahoitustarvetta arvioidaan pidemmällä aikavälillä kuin yksittäisen toimintavuoden kannalta.

Kansalliset taidelaitokset saavat valtionavustusta toimintaansa rahapelitoiminnan tuotoista. Rahapeliyhteisöt tulouttavat valtiolle rahapeliuottoja, arpajaisveroa, muita kertaluonteisia voittoja sekä arvonlisäveroa. Rahapelitoiminnan tuloutus valtiolle on ollut vuosina 2008–2019 yli miljardi euroa vuodessa. Tuloutuksen määrä (pl. muut kertaluonteiset voitot ja arvonlisävero) kasvoi vuodesta 2005 vuoteen 2016 asti. Vuonna 2016 se oli 1 252 milj. euroa. Vuodesta 2017 alkaen tuloutuksen määrä on vähentynyt siten, että se oli 831 milj. euroa vuonna 2020. Vuoden 2020 tuloutuksen määrään ovat vaikuttaneet jo edellisenä vuosina käyttöön otetut pakolliset pelirajat digipelaamisessa, markkinointikohu, joka herätti paljon yhteiskunnallista keskustelua rahapelihaitoista sekä Covid-19 -pandemia,

jonka johdosta peliautomaatit ja pelisalit ovat olleet suljettuina. Veikkauksen tuottoennuste vuosille 2021–2025 on laskeva vuoteen 2020 verrattuna. ([Suomalainen rahapelijärjestelmä muutoksessa: Tulevaisuuden vaihtoehtoja, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:12](#))

Kulttuurin ja taiteen rahoituksesta noin 51–53 % on rahoitettu rahapelitoiminnan tuotoista. Tuoton väheneminen vaikuttaa siten merkittävästi kulttuurin ja taiteen rahoitukseen ja myös kansallisten taidelaitosten rahoitukseen. Pääministeri Sanna Marinin hallitus on osoittanut rahapelitoiminnan tuoton vähenemiseen kompensatiomäärärahaa yleisistä budjettivaroista ja alentamalla arpajaisveroa. Vuonna 2020 kulttuurille ja taiteelle osoitettu kompensatio oli yhteensä 75,160 milj. euroa ja vuonna 2021 kompensatio ja arpajaisveron alentaminen ovat yhteensä 78,668 milj. euroa. Lisäksi hallitus päätti kehysriihessä keväällä 2021, että rahapelitoiminnan tuoton vähentämistä kompensoidaan yhdessä arpajaisveron alentamisen kanssa yhteensä 330 milj. euroa, josta kulttuurin ja taiteen osuus on 74,368 milj. euroa. Vuonna 2023 kompensatio yhdessä arpajaisveron alentamisen kanssa on yhteensä 305 milj. euroa, josta kulttuurin ja taiteen osuus on 68,748 milj. euroa.

Vuonna 2021 kansallisten taidelaitosten valtionavustus rahapelitoiminnan tuotoista on yhteensä 62,8 milj. euroa. Koko kulttuurin ja taiteen osuus rahapelitoiminnan tuotoista on ollut vuosina 2009–2020 keskimäärin 230 milj. euroa vuodessa. Vuonna 2021 kulttuurin ja taiteen osuus rahapelitoiminnan tuottoista on 190 milj. euroa ja vuonna 2022 on 156 milj. euroa. Tuoton aleneminen vaikuttaa väistämättä myös kansallisten taidelaitosten rahoituksen vähenemiseen vuonna 2022.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vahvistaa Kansallisgallerian, Suomen kansallisoopperan ja -balletin sekä Suomen Kansallisteatterin oikeudellista asemaa valtion rahoituksen osalta. Kansallisten taidelaitosten asemaa selkeytettäisiin vahvistamalla laitosten toiminnan rahoituksen säädösperustaa ja määrittelemällä tehtävät, johon rahoitusta myönnettäisiin.

Esityksen tavoitteena on myös vahvistaa kansallisten taidelaitosten rahoituksen ennakoitavuutta ja vakautta. Rahoituksen vakautta vahvistettaisiin ottamalla käyttöön rahoitusmuoto, jolla paremmin voitaisiin vastata kunkin laitoksen erikseen määriteltäviin tavoitteisiin ja kustannuksiin. Rahoitus kytkettäisiin myös kustannustason kehitykseen. Rahoituksen käytön seurannassa ja valvonnassa painotettaisiin toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden näkökulmaa.

Tavoitteena on lisäksi lisätä rahoituksen ennakoitavuutta laitosten toiminnan suunnittelussa. Nykyisin käytössä olevaa tavoiteohjausmenettelyä kehitettäisiin siten, että monivuotisilla sopimuksilla ohjattaisiin kansallisten taidelaitosten toimintaa ja taloutta. Tämä tukisi kansallisten taidelaitosten toiminnan pitkäjänteistä, tavoitteellista kehittämistä ja uudistamista. Tavoiteohjaus myös vahvistaisi laitosten toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja kytkisi kunkin laitoksen toiminnan tavoitteet kulttuuripolitiikan strategioihin ja hallitusohjelmalinjauksiin. Ohjaus myös tukisi laitosten pitkäjänteistä talouden suunnittelua. Rahoituksesta sovittaisiin pidemmäksi kuin yhdeksi vuodeksi, jotta laitosten toiminnassa useampivuotinen suunnittelu ja sopimusten teko olisi varmemmalla pohjalla. Rahoitus kullekin taidelaitokselle vahvistettaisiin kuitenkin edelleen vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Menettely kuitenkin lisäisi toiminnan vakautta taloudellisen tuloksen vaihdellessa vuosittain ja mahdollistaisi toiminnan suunnittelun pidemmällä aikajänteellä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kansallisten taidelaitosten rahoituksesta. Kansallisten taidelaitosten asemaa selkeytettäisiin säätämällä laitosten toiminnan rahoituksesta ja määrittelemällä tehtävät, johon rahoitusta myönnettäisiin. Tehtävät määriteltäisiin kunkin laitoksen osalta erikseen ja sisältävät esimerkiksi toiminnan ylläpitämistä, harjoittamista ja kehittämistä. Valtion rahoituksen perusteena olevien tehtävien toteuttamista yksityiskohtaisemmalla tasolla ohjattaisiin ja seurattaisiin tavoiteohjausmenettelyssä.

Kyseessä olisi lakisääteinen oma erillinen rahoitusmuotonsa. Rahoituksen myöntäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Rahoitus kullekin taidelaitokselle vahvistettaisiin vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Määrärahaan tehtäisiin vuosittain indeksitarkistus vastaamaan kustannustason kehitystä. Rahoituksen käytön seurannassa ja valvonnassa painotettaisiin toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden näkökulmaa.

Kansallisille taidelaitoksille, jotka eivät ole arvonlisäverovelvollisia, korvattaisiin niiden muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvä arvonlisäverojen osuus. Näin kaikkien kansallisten taidelaitosten rahoituskohtelu olisi yhdenvertaista riippumatta siitä, onko niiden toiminta arvonlisäverollista tai ei. Vastaava arvonlisäverokompensatio sisältyy myös yksityisten ylläpitäjien valtionosuusrahoitukseen ja mm. yliopistojen valtionrahoitukseen.

Yhteiskunnallisen ja toiminnallisen vaikuttavuuden sekä kunkin laitoksen oman toiminnan tavoitteet kytkettäisiin yhteen kulttuuripolitiikan strategioiden ja hallitusohjelmalinjausten kanssa ottamalla käyttöön lakisääteinen tavoiteohjaus. Kunkin taidelaitoksen kanssa sovittaisiin määrävuosiksi toiminnalle asetettavista taide- ja kulttuuripolitiikan kannalta keskeisistä määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Kunkin kansallisen taidelaitoksen rahoituksen määrän sidottaisiin tavoiteohjauksella määriteltäviin tavoitteisiin ja kustannuksiin. Tavoitteista ja rahoituksen tasosta sovittaisiin alustavasti aina neljäksi vuodeksi kerrallaan, vaikka varsinainen rahoitus päätös tehtäisiinkin vuosittain eduskunnan hyväksytyä valtion talousarvion.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset valtiontalouteen

Lähtökohtana uudistukselle on, että Kansallisgallerian, Suomen kansallisoopperan ja -balletin sekä Suomen Kansallisteatterin oikeudellinen asema valtion rahoituksen suhteen vahvistuisi ja selkeytyisi. Tehtävien, joihin rahoitusta myönnetään, määrittely säädösperusteisesti luo kansallisten taidelaitosten toimintaan vakautta. Aseman vahvistamisella ei ole vaikutusta valtion rahoituksen määrään, mutta selkeyttäisi laitosten rahoitusasemaa.

Esityksellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta valtion talouteen. Tarkoituksena on, että määrärahan lähtötaso perustuisi lain voimaantuloa edeltävän vuoden määrärahan tasoon. Määrärahan tarkistaminen vuosittain indeksitarkistuksella kasvattaa kuitenkin pitkällä tähtäimellä valtion menoja jossakin määrin.

Valtion rahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan on vuonna 2021 yhteensä noin 62,8 miljoonaa euroa. Veikkauksen tuoton vähenemisen aiheuttamat leikkaukset kulttuurin ja taiteen toimialalla ovat 18,358 milj. euroa vuonna 2022 ja 27,605 milj. euroa vuonna 2023. Laskelmassa on huomioitu arpajaisveron vähentämisen vaikutus (lisäystä 18,138 milj. euroa) momentilla 20.80.52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha) ja kompensatorahoitus (lisäystä 56,230 milj. euroa vuonna 2022 ja 50,610 milj. euroa vuonna 2023) momentilla 29.80.31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestreiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha). Rahapelitoiminnan tuoton väheneminen merkitsee 11 % määrarahaleikkausta vuonna 2022 verrattuna vuoden 2021 määrärahasuhteeseen. Vuonna 2023 tehtävä lisäleikkaus on 9,247 milj. euroa vuoteen 2022 verrattuna.

Vaikutukset kansallisten taidelaitosten talouteen

Uudistus sinänsä ei vaikuttaisi rahoituksen saajien talouteen merkittävästi. Määrärahan tarkistaminen vuosittain indeksitarkistuksella kuitenkin parantaa taidelaitosten toiminnan vakautta ja sillä olisi positiivinen vaikutus kansallisten taidelaitosten talouteen. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan indeksikorotus vuodelle 2024 olisi 2,2% ja vuodelle 2025 2,3%. Rahapelitoiminnan tuottojen väheneminen vaikuttaa valtion kansallisten taidelaitoksille osoittamaan rahoitukseen, koska leikkauksia joudutaan kohdentamaan myös niiden saamaan rahoitukseen.

Valtion rahoitus (mom. 298052)	Kansallis- galleria	Kansallis- teatteri	Suomen kansallisooppera ja -baletti	Indeksi: ennuste (1/3 elinkustannusindeksi ja 2/3 ansiotasoindeksi)
2021	13 195 000	11 391 000	38 197 000	
2022*	12 507 000	10 821 000	36 287 000	
2023**	12 507 000	10 821 000	36 287 000	
2024	12 782 000	11 059 000	37 085 000	2,20 %
2025	13 076 000	11 313 000	37 938 000	2,30 %
Määrärahan muutokset vuodesta 2021 vuoteen 2025	-119 000	-78 000	-259 000	

*Rahapelitoiminnan tuottojen alenemasta johtuva arvioitu 5 prosentin leikkaus

**Indeksitarkistuksen lähtövuosi

Valtionavustusmuotoisesta rahoituksesta luopuminen ja siirtyminen valtion oman erillisen rahoitusmuodon käyttämiseen parantaa talouden vakautta ja ennustettavuutta.

Valtion rahoituksen määrän ennustettavuus paranee tavoiteohjaukseen liittyvän ja neljäksi vuodeksi kerrallaan tehtävän alustavan rahoitussopimuksen vuoksi. Vaikka kyseessä on eduskuntaehdolla tehtävä sopimus, joka voi muuttua valtion talouden tilanteen mukaan, antaa se kuitenkin mahdollisuuksia toiminnan pitkäjänteiseen suunnitteluun.

Lain mukaan kansallisille taidelaitoksille, jotka eivät ole arvonlisäverovelvollisia 2 §:ssä tarkoitusta toiminnastaan, korvataan niiden muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvä arvonlisäverojen osuus. Korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen arvonlisäkertymän perusteella. Esityksellä ei ole käytännössä kustannusvaikutuksia, sillä Suomen kansallisooppera ja -baletti sr ja Suomen Kansallisteatteri ovat arvonlisäverovelvollisia ja Kansallisgallerialle kompensoidaan arvonlisäverot valtionavustuksena. Lain voimaantultua valtionavustus poistuisi.

Esitys pienentää kansallisten taidelaitosten hallinnollista rasitetta siltä osin, että harkinnanvaraiseen valtionavustukseen liittyvä vuosittainen hakeminen ja selvittäminen jäävät pois. Lakisääteinen tavoiteohjaus ei lisäisi laitosten hallinnollista rasitetta verrattuna nykyiseen tavoiteohjauskäytäntöön.

Vaikutukset kuntien talouteen

Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia kuntien talouteen. Kansallisten taidelaitosten avustaminen säilyisi edelleen kunnille vapaaehtoisena tehtävänä. Laissa ei otettaisi kantaa kunnan rahoitusosuuteen. Kunnat voisivat rahoittaa kansallisten taidelaitosten toimintaa avustuksilla kuten nykyisinkin. Myöskään Kansallisopperan ja -baletin rahoituskäytäntöä suhteessa kuntiin ei ole tarkoitus muuttaa, vaan Kansallisopperan rahoituksesta sovittaisiin edelleen valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien kanssa erillisellä sopimuksella.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa toimialaansa tulos- ja tavoiteohjausmenettelyllä. Prosessi on ministeriölle tärkeä ja se kytkee yhteen hallitusohjelman tavoitteet, hallinnonalan strategiat, ministeriön omat tulostavoitteet ja virastojen ja kansallisten taidelaitoksen omat tavoitteet. Tämän lain mukainen tulos- ja tavoiteohjausmenettely korvaisi aiemmin Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen kansallisoppera ja -baletti sr:n välisen Suomen kansallisopperan ja -baletin toimintaedellytysten turvaamiseksi solmitun viisivuotisen aiesopimuksen. Tavoiteohjauksen muuttaminen lakisäätteiseksi ei toisi opetus- ja kulttuuriministeriölle uutta hallinnollista rasitetta, sillä prosessi pysyisi lähtökohtaisesti nykyisenkaltaisena.

Uudistuksessa luovuttaisiin valtionavustuslain mukaisesta rahoituksesta. Uusi rahoitus olisi oma erillinen rahoitusmuotonsa, johon ei sovellettaisi valtionavustuslakia. Rahoituksen myöntäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Kansallinen taidelaitos toimittaisi ministeriölle edelleen keväisin edellisen vuoden tilinpäätöksen, selvityksen määrärahan käytöstä sekä asetettujen tavoitteiden toteuman. Uudistus suuntaisi määrärahakäytön valvonnan enemmän toiminnan vaikuttavuuden ja tulokellisuuden seurantaan. Nykyinen valtionapuviranomaisen suorittama avustettavan toiminnan menojen yksityiskohtainen tarkastaminen siitä lähtökohdasta, ovatko ne avustuspäätöksen ehtojen mukaan avustettavan toiminnan hyväksyttävissä menoja, jäisi pois. Tämä voisi vähentää viranomaistyötä jossakin määrin.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Uudistuksella ei ole välittömiä vaikutuksia kansallisten taidelaitosten toimintaan, mutta niiden toiminnalla on monenlaisia vaikutuksia yhteiskunnalle.

Kansallisilla taidelaitoksilla on erityinen rooli taiteen edistämässä yhteiskunnassa. Taide on kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettu sivistysvaltion ominaisuus. Taide ja kulttuuri ovat osa kansallista identiteettiä ja arvoja sekä suomalaista kulttuuriperintöä. Kansallisten taidelaitosten tehtävänä on yhteiskunnassa vahvistaa näitä ja taiteen ja kulttuurin avulla

edistää osaamista, osallisuutta, moniarvoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta. Kansallisten taidelaitosten oikeudellisen aseman vahvistamisella kasvatetaan niiden roolia sosiaalisen, kulttuurisen ja sivistyksellisen pääoman edistäjinä.

Kansallisten taidelaitosten tehtävänä on mahdollistaa toimintaa, jossa tarjontaa ei synny markkinaehtoisesti. Laitosten aseman vahvistaminen ja rahoituksen kehittäminen tukee kotimaisen ja kansallisen toiminnan uudistamista. Lähtökohtana on myös, että kansallisten taidelaitosten tarjonnassa ja sisällöissä otetaan myös huomioon erilaiset kohderyhmät ja erilaisten vähemmistöryhmien oma kulttuuri ja ihmisten identiteettiin liittyvä moninaisuus. Valtion rahoitus kansallisille taidelaitoksille edistää jokaisen mahdollisuutta kulttuuripalveluihin. Kulttuuripalvelujen julkinen rahoitus mahdollistaa pääsylippujen hintojen pitämisen kohtuullisena. Tällä on myönteistä vaikutusta kansalaisten sosiaaliseen ja terveydelliseen hyvinvointiin. Hyvä terveys ja elämänlaatu mahdollistavat yhteiskunnallisesti aktiivisen elämän osana yhteisöä. Kansalaisten yhteiskunnallinen aktiivisuus ja yhteisöllisyys lisäävät hyvinvointia, yhteenkuuluvuutta ja vähentävät syrjäytymistä.

Kansallisten taidelaitosten toiminnan vahvistaminen edistää myös osaltaan suomalaisen taiteen ja kulttuurin merkitystä osaamiselle, innovaatioille ja muodostavat pohjaa taloudelliselle kasvulle. Kansallisten taidelaitosten toiminta kehittää luovia aloja ja lisää alan työpaikkoja. Huippuosaaminen lisää suomalaisen taiteen saamaa kansainvälistä huomiota ja on edellytys viennin kasvulle. Suoria ympäristövaikutuksia ei sinällään ole tunnistettavissa, mutta kansallisten taidelaitosten merkitys kaupunkikuvaan on huomattava myös elinkeinotoiminnan näkökulmasta.

Esityksellä ei ole tunnistettu olevan olennaisia sukupuolivaikutuksia.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Työryhmätyön alkuvaiheessa tarkasteltiin erilaisia vaihtoehtoja parantaa kansallisten taidelaitosten asemaa ja rahoitusta. Esityksen pohjaksi selvitettiin erilaisia rahoitusmalleja. Esillä olleet vaihtoehdot vaihtelivat rahoituksen säätämisestä erillislailla aina siirtymiseen osaksi valtiosuuslainsäädäntöä. Valtiosuusmallista kuitenkin luovuttiin ensimmäisenä, koska sekä äskettäin uudistetussa ja 1.1.2022 voimaan tulevassa esittävän taiteen rahoitusuudistuksessa, että vuonna 2020 tehdyssä museolain muutoksessa lähtökohtana on ollut se, että kyseiset uudistukset eivät koske kansallisia taidelaitoksia. Kansalliset taidelaitokset poikkeavat niin paljon muista valtiosuuslaitoksista, että niille tulisi säätää muista toimijoista poikkeavat laskennalliset perusteet niiden rahoituksen tason turvaamiseksi. Muilla valtiosuusjärjestelmän piirissä olevilla toimijoilla käytössä oleva laskennallinen henkilötyövuosiin ja yksikköhintaan perustuva rahoitusmalli ei käytännössä toimisi kansallisilla taidelaitoksilla. Tämä olisi johtanut koko valtiosuusjärjestelmän monimutkaistumiseen ja olisi ollut epävarmaa, kyettäisiinkö laitoksille löytämään vertailukelpoiset laskennalliset kriteerit valtiosuuden määrittelemiseksi. Vaikka valtiosuuden yksikköhintaan tehtävä indeksitarkistus olisikin tuonut rahoitukseen vakautta ja uusi monivuotinen rahoitussuunnitelma toimintaan toivottua pitkäjänteisyyttä, niin katsottiin, että valtionrahoitusta koskevan lainsäädännön avaaminen uudelleen ei olisi ollut tarkoituksenmukaista.

Muita valmistelun yhteydessä olleita vaihtoehtoja olivat 1. rahoituksen säilyminen valtionavustuksena, mutta siten että laitoksille laadittaisiin omat, yleisistä yleisehdoista poikkeavat avustuksen yleisehdot ja kaikkien kansallisten taidelaitosten kanssa solmittaisiin aiesopimus, 2. kansallisista taidelaitoksista muodostettaisiin valtion virastoja ja 3. kansallisten taidelaitosten toimintarahoituksesta säädettäisiin erillislailla.

Vaihtoehtoa, jossa rahoitus säilyisi valtionavustuksena, mutta siten että laitoksille laadittaisiin omat, yleisistä yleisehdoista poikkeavat avustuksen yleisehdot ja kaikkien kansallisten taidelaitosten kanssa solmittaisiin aiesopimus, pidettiin mahdollisena, mutta ei riittävän hyvänä. Tällä hetkellä Kansallisgalleria, Suomen Kansallisteatteri ja Suomen kansallisooppera ja -baletti saavat toimintaansa rahoitusta vuosittain valtionavustuksena rahapeli-toiminnan voittovaroista. Avustusta säätelee kaikille valtionavustuksen saajille yhteiset ehdot ja rajoitukset. Muista avustuksensaajista poiketen kansallisten taidelaitosten avustuspäätös sisältää liitteen, jossa laitoksille opetus- ja kulttuuriministeriö antaa toimintaa

ja taloutta kuvaavia tavoitteita ja seurantamittareita. Valtionavustuksensaajien ryhmässä kansalliset taidelaitokset ovat huomattavan suuria toimijoita. Mikäli niiden rahoitusmuotona säilyisi valtionavustus, tulisi niiden erityispiirteet ja tarpeet ottaa nykyistä paremmin huomioon laatimalla niille omat valtionavustuksen käyttöä koskevat ehdot ja rajoitukset. Laatimalla laitoksille omat ehdot ja rajoitukset, voitaisiin hieman nykyistä paremmin ottaa huomioon kansallisten taidelaitosten erityispiirteet, mutta se olisi vastoin meneillään olevia valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamispyrkimyksiä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö solmii Suomen kansallisoopperan kanssa joka viides vuosi aiesopimuksen oopperan toimintaedellytysten turvaamiseksi. Sopimuksen tarkoituksena on ollut turvata Kansallisoopperan ja -baletin toiminnan ja talouden pitkäjänteinen suunnittelu ja ennakoitavuus niin, että ooppera voi tehdä toimialallaan välttämättömiä, monta vuotta eteenpäin sovittavia sitoumuksia. Aiesopimuskäytännön ulottaminen koskemaan myös Kansallisgallerian ja Kansallisteatterin avustamista parantaisi niiden toiminnan ennakoitavuutta, mutta ei toisi mitään parannusta oopperan tilanteeseen.

Vaihtoehtoa, jossa kustakin kansallisesta taidelaitoksesta muodostettaisiin oma erillinen virastonsa ja niiden rahoitus määräytyisi valtion talousarviossa muiden valtion virastojen tapaan, ei myöskään pidetty oikean suuntaisena. Kansallisgalleria toimi säätiömuotoisena laitoksena vuoteen 2000 saakka, jolloin siitä muodostettiin valtion virastona toimiva Valtion taidemuseo. Valtion taidemuseo muutettiin kuitenkin jo vuonna 2014 itsenäiseksi julkisoikeudelliseksi säätiöksi. Muutoksen syynä oli se, että sen tehtävät poikkesivat luonteeltaan virastojen tavanomaisista tehtävistä eikä virastomuoto käytännössä tukenut taidemuseon monimuotoista toimintaa. Toiminta osoittautui paikoin jäykäksi, raskaaksi ja kalliiksi. Virastomuoto ei myöskään mahdollistanut riittävää reagoitukykyä nopeasti muuttuviin tilanteisiin eikä riittävää rahoitus pohjan laajentamista. Edellä mainitut kriteerit ovat relevantteja yhä ja koskisivat yhtä lailla sekä Kansallisoopperaa ja -balettia että Kansallisteatteria. Uusien virastojen perustaminen on lisäksi vastoin nykyisiä hallintolinjauksia. Valtion virastojen määrää pyritään pikemminkin vähentämään kuin lisäämään.

Valmistelussa päädyttiin pitämään parhaimpana vaihtoehtona säätää kansallisille taidelaitoksille myönnettävästä valtion rahoituksesta erillislailla. Tuolloin valtion myöntämä rahoitus ei olisi luonteeltaan valtionavustusta eikä valtionosuutta. Tämä malli selkeyttäisi rahoituksen määräytymisperusteita ja samalla vahvistaisi laitosten nykyistä asemaa. Sen myötä myös Kansallisoopperan ja -baletin sekä Kansallisteatterin tehtävistä säädettäisiin laissa. Nyt näin tapahtuu vain Kansallisgallerian osalta. Talouden ja toiminnan ennakoitavuuden lisääntyminen edellyttäisi sitä, että laissa säädettäisiin kansallisille taidelaitoksille myönnettävän rahoituksen minimitasosta. Nykyistä suuremman taloudellisen itsenäisyyden vastapainoksi laissa tulisi varmistaa hyvän taloudenhoidon vaatimuksista eli siitä, miten varat käytetään mahdollisimman tuloksellisella tavalla. Tässä mallissa lopullinen päätösvalta laitoksia koskevista tehtävistä ja niiden taloudesta jäisi eduskunnalle.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot

Kansallisten taidelaitosten rahoitus myönnetään muissa Pohjoismaissa pääsääntöisesti Suomen opetus- ja kulttuuriministeriötä vastaavalta taholta. Kuten Suomessa, rahoitus myönnetään vuosittain ja se on harkinnanvaraista. Rahoituksen määrään vaikuttavat esimerkiksi yhteiskunnallinen vaikuttavuus, alan uudistaminen ja toiminnan määrä ja laatu.

Muulla Pohjois-Euroopassa kansallisia taidelaitoksia rahoittaa ministeriö tai sen alainen virasto. Muiden vakiintuneiden ja vapaiden ryhmien toiminnan valtion rahoituksesta vastaa ministeriön alainen virasto. Päätökset perustuvat asiantuntija-arviointiin ja osin poliittiseen päätöksentekoon. Asiantuntija-arviointiin perustuvassa päätöksenteossa lähtökohdana on harkinnanvaraisuus, mutta taidetta sinänsä ei arvioida.

Ranskassa julkisella sektorilla käytössä oleva politiikkatavoitteiden jalkauttaminen taidelaitoksiin toteutuu valtion rahoituksen osalta tulosoajasta muistuttavan käytännön avulla. Isossa-Britanniassa päätöksiä tehdään lähtökohtaisesti ministeriön alaisissa virastoissa ja niiden asian-tuntijaelimissä. Rahoitus ei perustu taiteelliseen vertaisarviointiin. Esimerkiksi Englannissa kaikkien taide- ja kulttuurilaitosten rahoitus tapahtuu alan virastosta (Arts Council) ja rahoitus perustuu laitosten itsearviointiin, auditoointiin ja asiantuntija-arvioinnin yhdistelmään.

Tilastoja taide- ja kulttuurilaitosten toiminnasta kerätään lähes kaikkialla. Tietojen käyttö päätösten perusteena ei kuitenkaan ole kovin yleistä. Tilastoja seurataan, mutta tiedot eivät suoraan vaikuta rahoituspäätöksiin.

Ruotsin, Norjan ja Tanskan oopperoiden, kansallisteattereiden ja kansallisgallerioiden hallinnollinen asema ja rahoitusmuoto vaihtelevat. Ruotsin kuninkaallinen ooppera ja kuninkaallinen teatteri toimivat osakeyhtiömuotoisina, mutta saavat rahoituksensa suoraan valtion budjetista ilman erillistä hakemista. Rahoituksen määräytyminen perustuu vuosittain käytäviin ns. ohjauskeskusteluihin. Määräraha on sidottu kuluttajahintaindeksiin. Ruotsin kansalliset taidemuseot Nationalmuseum ja Moderna museet ovat kulttuuriministeriön alaisia virastoja ja saavat rahoituksensa valtion talousarviosta virastoja koskevan talousarvion valmistelumenettelyn mukaisesti ja se määräytyy vuosittain valtion talousarvion valmistelun yhteydessä.

Norjan kansallisooppera ja -baletti on valtion omistama laitos, mutta se saa harkinnanvaraista valtionavustusta valtionavustushakemuksen perusteella. Avustus nousee vuosittain noin 2 prosentilla. Myös Norjan Kansallisteatteri ja vuonna 2013 säätöitetty Kansallisgalleria kuuluvat valtion omistajaohjauspolitiikan mukaisesti kulttuuriministeriön alaisuuteen. Ministeriö ohjaa niiden toimintaa ja taloutta. Rahoitus määräytyy vuosittain käytävien

keskusteluiden ja ministeriölle esitetyn hakemuksen perusteella. Rahoituksessa huomioidaan kustannustason muutos.

Tanskan kuninkaallinen teatteri, joka pitää sisällään oopperan ja myös kansallisteatterin on valtionlaitos, joka saa lakisääteistä rahoitusta toimintaansa, samoin kuin Tanskan kansalliskonserttitalo. Parlamentti päättää rahoituksesta nelivuotiskausittain. Määrärahaa tarkistetaan vuosittain kuluttajahintaindeksillä, mutta parlamentti saattaa tehdä sen tasoon muutoksia. Taso noudattaa valtionhallinnon kustannustason yleistä linjaa.

6 Lausuntopalaute

Esitysehdotuksesta on pyydetty lausunnot...

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille

1 §. *Valtion rahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan.* Kansallisiksi taidelaitoksiksi luettaisiin ehdotetussa laissa Kansallisgalleria, Suomen kansallisooppera ja -baletti sekä Suomen Kansallisteatteri.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin valtion lakisääteisestä rahoituksesta näiden kolmen kansallisen taidelaitoksen toimintaan. Rahoituksen myöntäisi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kyseessä olisi oma erillinen rahoitusmuotonsa, johon ei pääsääntöisesti sovellettaisi valtionavustuslakia. Valtionavustuslain säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin ehdotetun lain 12 §:n nojalla oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakumenettelyyn rahoitusta koskevista päätöksistä.

2 §. *Rahoituksen perusteena olevat tehtävät.* Pykälässä määriteltäisiin ne kansallisten taidelaitosten tehtävät, jotka ovat ehdotetussa laissa tarkoitetun valtion rahoituksen perusteena. Kansallisgalleria poikkeaa kahdesta muusta kansallisesta taidelaitoksesta siten, että se on oikeudelliselta asemaltaan julkisoikeudellinen säätiö, jonka tarkoituksesta, tehtävistä ja asemasta säädetään Kansallisgalleriasta annetussa laissa. Kansallisgallerian rahoituksen perusteena olevia tehtäviä ei siten ole tarpeen erikseen määritellä ehdotetussa laissa, vaan niiden osalta voidaan viitata Kansallisgalleriasta annetussa laissa säädettyihin tehtäviin. Suomen kansallisoopperaa ja -balettia sen sijaan ylläpitää yksityinen säätiö ja Suomen Kansallisteatteria osakeyhtiö eikä niiden tehtävistä ole olemassa erityislainsäädäntöä. Tämän vuoksi Suomen kansallisoopperan ja -baletin ja Suomen Kansallisteatterin rahoituksen perustana olevat tehtävät on aiheellista määritellä ehdotetussa laissa.

Kansallisgalleriasta annetun lain 2 §:n mukaan Kansallisgallerian tehtävänä on ensinnäkin huolehtia Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta. Kansallisgallerian kokoelma muodostuu taideteoksista, arkistoaineistosta ja esineistä. Kokoelma on valtion omistuksessa olevaa kansallisomaisuutta, joka on talletettuna Kansallisgalleriaan. Lisäksi kokoelmaan voi kuulua siihen talletettuja valtion tai kolmannen osapuolen omistuksessa olevia taideteoksia, arkistoaineistoa ja esineitä.

Kansallisgallerian tehtävänä on toiseksi harjoittaa näyttelytoimintaan ja muuta taidemuseotoimintaa. Taidemuseotoiminta tulkitaan säännöksen perusteluiden (HE 72/2013 vp) mukaan laajasti. Sen voidaan katsoa pitävän sisällään muun muassa erilaisten näyttelyihin liittyvien tapahtumien järjestämisen sekä muun yleisölle suunnatun toiminnan, erilaiset yhteistuotannot, taidekasvatuksen sekä kuvataiteen tutkimuksen ja eri kanavia hyödyntävän julkaisu- ja tiedustelutoiminnan. Lisäksi taidemuseotoimintaan kuuluu kuvataidetta koskevan tiedon kokoaminen, säilyttäminen ja yleisön saataviin saattaminen. Tämä voi tapahtua myös digitaalisesti.

Kansallisgalleria tehtävänä on lisäksi osallistua taidemuseoalan asiantuntijana taidemuseoalan kehittämiseen ja huolehtia muista sille laissa säädetyistä tehtävistä. Kulttuurisaneerausmaastaviennin rajoittamisesta annetussa laissa (115/1999) tarkoitetut tehtävät ovat muun muassa tällaisia tehtäviä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa Kansallisgallerialle tehtäviä.

Kansallisgalleria voi toteuttaa muitakin tarkoitustaan edistäviä tehtäviä kuitenkin siten, että Kansallisgallerian olisi aina huolehdittava laissa nimenomaisesti säädetyistä tehtävistä.

Suomen kansallisoopperaa ja -balettia ylläpitää yksityinen säätiö ja Suomen Kansallisteatteria osakeyhtiö. Tarkoituksena on, että valtio osallistuu edellä mainittujen yksityisoikeudellisten tahojen ylläpitämien taidelaitosten ylläpidosta ja toiminnasta syntyvien kulujen rahoitukseen. Suomen Kansallisteatterin osalta kiinteistökustannukset katsottaisiin mm. toiminta- ja henkilöstömenojen lisäksi valtion rahoituksen mukaisiksi ylläpitokustannuksiksi. Suomen kansallisooppera- ja baletti sijaitsee Senaatti-kiinteistöjen omistamassa tilassa ja kiinteistökustannuksia varten osoitetaan erillinen avustus.

Suomen kansallisoopperan ja -baletin tehtävänä on ooppera- ja balettitoiminnan ja Suomen Kansallisteatterin tehtävänä on teatteritoiminnan harjoittaminen. Tehtävänsä toteuttamiseksi ne mm. tuottavat ammattimaisia ooppera-, baletti- ja teatteriesityksiä ottaen huomioon erilaiset yleisöryhmät. Korkeasti koulutettujen taitelijoiden työskentely taidelaitoksessa kehittää taidealoja sekä niiden sisältöjä ja siten uudistaa suomalaista ooppera-, baletti- ja teatteritaidetta. Tämä tukee myös taiteellisesti korkeatasoisen, kansainväliselle huipputasolle tähtäävän toiminnan kehittymistä. Monipuolinen ohjelmisto vahvistaa taiteen monimuotoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta suhteessa taiteenalojen eri lajityyppeihin ja mm. kaupalliseen tarjontaan.

Suomen kansallisooppera on maan ainoa ammatillinen oopperatalo ja Suomen Kansallisalettin ainoa ammatillinen balettiryhmä. Toiminnassaan se kiinnittää erityistä huomiota kotimaisen ooppera- ja balettitaiteen edistämiseen. Suomen Kansallisteatterin tarkoituksena on mahdollistaa uuden kotimaisen ja sellaisen kokeilevan teatteritaiteen esittäminen,

jossa tarjontaa ei synny markkinaehtoisesti, kansainvälisten ja kotimaisten klassikoiden rinnalla. Molempien taidelaitosten tarjonnassa ja sisällöissä otetaan myös huomioon erilaiset kohderyhmät ja erilaisten vähemmistöryhmien oma kulttuuri ja ihmisten identiteettiin liittyvä moninaisuus.

Kansallisooppera ja -baletti sr ylläpitää myös balettioppilaitosta, joka järjestää tanssitaitteen alalla taiteen perusopetusta ja ammatillista koulutusta. Oppilaitos saa toimintaansa valtionosuutta taiteen perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmien kautta, eikä sen toiminta kuuluisi tässä laissa tarkoitetun rahoituksen piirissä oleviin tehtäviin.

Kansallisilla taidelaitoksilla on erityinen rooli taiteen edistämisessä yhteiskunnassa. Taide on kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettu sivistysvaltion ominaisuus. Taide ja kulttuuri ovat osa kansallista identiteettiä ja arvoja. Tarkoituksena on taiteen ja kulttuurin avulla edistää osaamista, osallisuutta, moniarvoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta. Taide ja luova ajattelu tukevat havaintoja, tietoa ja oppimista sekä lisäävät kykyä ymmärtää ilmiöitä ja monimuotoisuutta. Taide ja kulttuuri luovat sosiaalista, kulttuurista ja sivistyksellistä pääomaa.

Taiteella ja kulttuurilla on myönteisiä vaikutuksia kansalaisten sosiaaliseen ja terveydelliseen hyvinvointiin. Hyvä terveys ja elämänlaatu mahdollistavat yhteiskunnallisesti aktiivisen elämän osana yhteisöä. Kansalaisten yhteiskunnallinen aktiivisuus ja yhteisöllisyys lisäävät hyvinvointia, yhteenkuuluvuutta ja vähentävät syrjäytymistä.

Taiteellinen huippuosaaminen on menestyvän yhteiskunnan olennainen osa. Taide- ja kulttuuri luovat edellytyksiä innovaatioille ja muodostavat pohjaa taloudelliselle kasvulle. Taide myös kehittää luovia aloja ja lisää alan työpaikkoja. Huippuosaaminen lisää suomalaisen taiteen saamaa kansainvälistä huomiota ja on edellytys viennin kasvulle.

Valtion rahoituksen perusteena olevien tehtävien toteuttamista yksityiskohtaisemmalla tasolla ohjattaisiin ja seurattaisiin 3 §:ssä tarkoitetussa tavoiteohjausmenettelyssä.

3 §. Tavoitteiden asettaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa toimialaansa tulos- ja tavoiteohjausmenettelyllä. Prosessi on ministeriölle tärkeä ja se kytkee yhteen hallitusohjelman tavoitteet, hallinnonalan strategiat, ministeriön omat tulostavoitteet ja virastojen ja kansallisten taidelaitoksen omat tavoitteet. Tarkoituksena on, että ministeriön ja taidelaitoksen välillä sovittaisiin nelivuotisella, eduskunta- ja hallituskauteen sidotulla toimintaa ja rahoitusta koskevalla sopimuksella toiminnalle asetettavista konkreettisista yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteista, niihin liittyvistä keskeisistä toimenpiteistä sekä mittareista toiminnan tuloksellisuuden seuraamista varten. Kansallinen taidelaitos toimittaisi tavoiteohjaustapaamiseen ministeriön ohjeistuksen

mukaisesti ehdotuksensa tavoitteiksi ja mittareiksi sekä muut toimintaa kuvaavat asiakirjat. Sopimuksen ensimmäisen vuoden tavoitteet on tarkoitus sopia tarkemmalla tasolla kuin tulevien kolmen vuoden tavoitteet. Sopimusneuvottelut käytäisiin loppuvuodesta ja sopimuksen jäljellä olevien vuosien tavoitteita ja mittareita tarkistettaisiin. Sopimusneuvotteluiden yhteydessä sovittaisiin lisäksi alustavasti toiminnan toteuttamiseen liittyvästä määrärahasosta neljäksi vuodeksi. Rahoitustaso määritettäisiin eduskuntaehdolla koko sopimuskaudeksi ja vahvistetaan vuosittain kunkin laitoksen osalta valtion talousarviossa olevan määrärahan mukaisesti. Sopimuksen allekirjoittavat ministeriön puolesta ylijohtaja ja esittelijä ja taidelaitoksen puolesta hallituksen puheenjohtaja ja pääjohtaja.

Kansallinen taidelaitos toimittaa ministeriölle keväisin edellisen vuoden tilinpäätöksen, selvityksen määrärahan käytöstä sekä asetettujen tavoitteiden toteuman.

Tämän lain mukainen tulos- ja tavoiteohjausmenettely korvaisi aiemmin Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen kansallisooppera ja -baletti sr:n välisen Suomen kansallisoopperan ja -baletin toimintaedellytysten turvaamiseksi solmitun viisivuotisen aiesopimuksen. Sen sijaan Opetus- ja kulttuuriministeriön ja pääkaupunkiseudun kaupunkien välinen sopimusmenettely kaupunkien osallistumisesta Suomen Kansallisoopperan käyttökustannuksiin jatkuisi ennallaan.

4 §. Rahoituksen määräytymisperusteet. Pykälässä säädettäisiin rahoituksen määrään ja myöntämiseen liittyvistä kysymyksistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi rahoituksen vuosittain valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa. Tarkoituksena on, että talousarvioon otettaisiin nykyiseen tapaan vuosittain määräraha erikseen kullekin kansalliselle taidelaitokselle. Määrärahan mitoituksessa lähtökohtana olisi laitosten harkinnanvaraiden valtionavustuspäärahajon taso lain voimaantuloa edeltävänä vuonna.

Valtion rahoituksella turvataan kansallisille taidelaitoksille kohtuulliset taloudelliset edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Tarkoituksena on, että kansallisten taidelaitosten rahoituksen pitkäjänteisyys turvataan. Taidelaitosten saama ulkopuolinen rahoitus ei vähentäisi valtion rahoituksen määrää. Muutosvaiheessa kansallisten taidelaitosten keskinäiset rahoitussuhteet eivät muuttuisi.

Pykälän 2 momentin mukaan edellisenä vuonna kansallisille taidelaitoksille osoitettua talousarvion määrärahaa korotettaisiin kustannustason nousua vastaavasti. Tarkistusindeksi on yhdistelmä yleisestä elinkustannusindeksistä sekä ansiotasoindeksistä siten, että yleisen elinkustannusindeksin painotus olisi yksi kolmasosa ja ansiotasoindeksin kaksi kolmasosaa. Mitoitettaessa kansallisten taidelaitosten varainhoitovuodelle osoitettavaa valtion rahoitusta otettaisiin huomioon valtiovarainministeriön varainhoitovuodelle arvioima kustannustason nousu sekä vahvistamisvuotta edeltäneen tarkistusindeksin toteutuneen kustannustason muutoksen ja valtiovarainministeriön mainitulle vuodelle arvioiman kustannustason muutoksen erotus.

Kustannustason tarkistuksella saatettaisiin kansalliset taidelaitokset samaan asemaan muun muassa valtionosuuden piirissä olevien museoiden, teattereiden ja orkestereiden, yliopistojen sekä yleisradion kanssa, joiden kaikkien toimintaedellytysten turvaamiseksi on säädetty kustannustason tarkistuksesta.

Pykälän 3 momentin mukaan kansallisille taidelaitoksille korvattaisiin muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin sisältyvien arvonlisäverojen osuus aiheutuneista kustannuksista. Korvaus tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen arvonlisäkeräytymän perusteella.

Momentin säännös ei koskisi niitä kansallisia taidelaitoksia, jotka ovat arvonlisäverovelvollisia. Tällä hetkellä Suomen kansallisooppera ja -baletti sekä Suomen Kansallisteatteri ovat koko toiminnastaan arvonlisäverovelvollisia lukuun ottamatta Suomen kansallisoopperan ja baletin balettioppilaitoksen toimintaa, joka ei kuulu tässä laissa tarkoitetun rahoituksen piiriin.

Pykälän 4 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi asettaa rahoituksen myöntöpäätöksen yhteydessä ehtoja ja rajoituksia rahoituksen käyttämiselle. Rajoitukset voisivat koskea esimerkiksi rahoituksen käyttöä elinkeinotoimintaan.

Pykälän 5 momentin mukaan rahoitukseen voitaisiin käyttää myös rahapelitoiminnan tuottoja.

5 §. Rahoituksen käytön seuranta ja raportointi. Rahoitusta ei enää myönnettäisi valtioneuvustuslain nojalla, vaan kyse olisi lakisääteisestä valtionrahoituksesta kansallisille taidelaitoksille. Myöskään rahoituksen käytön seurannassa ja raportoinnissa ei siten enää noudatettaisi valtioneuvustuslain mukaisia menettelytapoja. Rahoituksen käytön seurannan mahdollistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kuitenkin saada vuosittain oikeat ja riittävät tiedot valtion rahoitusta saavien kansallisten taidelaitosten tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätösten kautta tapahtuvan raportoinnin ohella kansallisten taidelaitosten toimintatiedot esitetään siten, että toteutunutta kehitystä voidaan arvioida suhteessa kullekin laitokselle asetettuihin tavoitteisiin. Toiminnan kehitystä seurataan vuosittain myös kansallisia taidelaitoksia kokonaisvaltaisesti tarkastelevilla tulosindikaattoreilla, joissa otetaan huomioon toiminnan tuloksellisuuden näkökulmia.

Tiedonvaihto toiminnasta ja taloudesta tapahtuu vuosittain. Kansalliset taidelaitokset toimittavat ministeriölle keväällä vuosittain edeltävää vuotta koskevat tilinpäätöstiedot, toimintaa koskevat tiedot sekä muut ministeriön erikseen määrittelemät tiedot. Näiden perusteella ministeriö antaa sopimuskauden aikana vuosittain syksyllä palautetta kunkin laitoksen toiminnasta. Palaute annetaan keväisin kirjallisesti tarvittaessa. Palautemenettelyllä ohjataan ja seurataan kansallisille taidelaitoksille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta sopimuskauden aikana.

6 §. Maksatus. Kuukausittain ennakoon maksettavalla rahoituksella pyritään varmistamaan kansallisten taidelaitosten maksukykyisyys. Laitosten menot ajoittuvat yleensä kohdallisen tasaisesti ympäri vuoden, joten rahoitus on perusteltua maksaa tasasuorina erinä.

7 §. Rahoituksen maksatuksen keskeytys. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi opetus- ja kulttuuriministeriön oikeudesta määrätä maksatus keskeytettäväksi. Keskeyttäminen on väliaikainen toimenpide, joka mahdollistaa asian tarkemman selvittämisen. Selvittämisen jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriön on tehtävä päätös maksatuksen jatkamisesta tai rahoituksen lopettamisesta ja takaisinperinnästä.

Keskeyttämiseen voidaan ryhtyä, kun on perusteltua aihetta epäillä, että rahoituksen saaja ei enää järjestä rahoituksen perusteena olevaa toimintaa tai että toiminta olennaisesti poikkeaa siitä, mitä 2 §:ssä säädetään rahoituksen perusteena olevasta toiminnasta. Keskeyttämiseen voitaisiin ryhtyä myös silloin, kun ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet tai ne ovat olleet virheellisiä.

8 §. Maksetun rahoituksen palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin perusteettoman edun palauttamista koskevasta velvoitteesta. Pykälä edellyttää perusteetonta etua saaneen kansallisen taidelaitoksen ryhtyvän oma-aloitteisesti ja viipymättä toimenpiteisiin liikaa taikka ilmeisen perusteetta saadun etuuden palauttamiseksi.

9 §. Takaisinperintä. Pykälässä säädettäisiin rahoituksen pakollisesta takaisinperinnästä. Pykälässä säädettyissä tilanteissa opetus- ja kulttuuriministeriöllä ei olisi takaisinperintään ryhtymisen suhteen harkintavaltaa, vaan opetus- ja kulttuuriministeriön olisi määrättävä rahoituksen maksaminen lopetettavaksi ja jo maksettu rahoitus perittäväksi takaisin. Maksamisen lopettamisen ja takaisinperinnän perusteina olisivat kansallisen taidelaitoksen olennaisesti virheellinen tai vilpillinen menettely. Pykälässä säädettäisiin lisäksi niistä aikarajoista, joissa takaisinperintäpäätös voidaan tehdä.

10 §. Korko ja viivästyskorko. Koronmaksuvelvollisuus alkaisi palauttamis- tai takaisinperintätilanteissa siitä päivästä, jona rahoitus tai sen osa on maksettu kansalliselle taidelaitokselle. Korkoa olisi maksettava siihen päivään saakka, jona rahoitus maksetaan takaisin ja enintään rahoituksen takaisinmaksamiselle opetus- ja kulttuuriministeriön määräämään eräpäivään. Pykälän mukaan kansallisen taidelaitoksen tulisi maksaa viivästyskorkoa silloin, kun laitos ei ole täyttänyt takaisinmaksuvelvollisuuttaan viimeistään opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa määräajassa.

11 §. Kuittaus. Kuittaus tapahtuisi opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä. Kuittaminen olisi mahdollista tämän lain mukaisesta rahoituksesta. Muutoin kuittaukseen olisi sovellettava vastakkaisten ja eräänntyneiden saatavien kuittaukseen yleisesti sovellettavaa lainsäädäntöä ja oikeusperiaatteita.

12 §. *Muutoksenhaku rahoitusta koskevaan päätökseen.* Muutoksenhakuun sovellettaisiin valtionavustuslain 34 §:ssä säädettyä muutoksenhakumenettelyä. Opetus- kulttuuriministeriön päätökseen tyytymättömän kansallisen taidelaitoksen tulisi hakea opetus- ja kulttuuriministeriöltä oikaisua 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

13 §. *Täytäntöönpano.* Opetus- kulttuuriministeriön päätös voitaisiin panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Takaisinperintää koskeva oikaisuvaatimuksen johdosta annettu päätös voitaisiin panna täytäntöön myös verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädettyssä järjestyksessä. Pykälän nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön päätös kelpaisi sellaisenaan ulosottooperusteeksi.

14 §. *Voimaantulo.* Pykälä sisältäisi tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

7.2 Laki Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

29 §. *Rahoitus.* Pykälään tehtäisiin tarvittavat tekniset muutokset sen johdosta, että rahoitusta Kansallisgallerian toimintaan ei enää myönnettäisi valtionavustuslaissa tarkoitettuna harkinnanvaraisena valtionavustuksena vaan lakisääteisenä valtion rahoituksena. Pykälän 1 momentti sisältäisi viittauksen valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annettuun lakiin. Maininta rahapeliyhtiön tuottojen käyttämisestä Kansallisgallerian toiminnan rahoitukseen voitaisiin poistaa, koska vastaava maininta sisältyisi valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annetun lain 4 §:n 5 momenttiin.

Pykälän 2 momentin säännökseen Kansallisgallerian kokoelman kartuttamiseen sekä Valtion taideteostoimikunnan kokoelman kartuttamiseen ja hoitoon tarkoitettua rahoituksesta ei ehdoteta muutoksia. Pykälän 3 momenttiin nykyisin sisältyvä säännös arvonnalisäveromenojen kompensatiosta voitaisiin jättää pois, koska asiasta säädettäisiin valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annetun lain 4 §:n 3 momentissa.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2023.

9 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2023 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä...

10 Suhde perustuslakiin ja sääntämijärjestys

Valtion rahoitus kansallisille taidelaitoksille edistää osaltaan perustuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua jokaisen yhtäläistä mahdollisuutta kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Kulttuurin julkisella rahoituksella mahdollistetaan kulttuuripalvelujen pääsyilpujen hintojen pitäminen kohtuullisina sekä edistetään monipuolisten kulttuuripalvelujen saatavuutta.

Lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämijärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

1.

Laki

valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 §

Valtion rahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää rahoitusta Kansallisgallerian, Suomen kansallisoopperan ja -baletin sekä Suomen Kansallisteatterin toimintaan siten kuin tässä laissa säädetään.

Tässä laissa tarkoitettuun rahoitukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001) vain, jos siitä tässä laissa erikseen säädetään.

2 §

Rahoituksen perusteena olevat tehtävät

Kansallisgallerialle rahoitusta myönnetään Kansallisgalleriasta annetussa laissa (889/2013) säädettyihin tehtäviin.

Suomen kansallisoopperalle ja -baletille rahoitusta myönnetään ooppera- ja baletti-teatterin ylläpitämiseen sekä ooppera- ja balettitaiteen harjoittamiseen, vaalimiseen ja kehittämiseen. Valtion rahoituksella rahoitettavassa toiminnassaan kansallisoopperan ja -baletin tulee kiinnittää erityistä huomiota kotimaisen ooppera- ja balettitaiteen edistämiseen, korkeatasoisen ooppera- ja balettitaiteen esittämiseen eri yleisryhmille koko maassa sekä edistää ooppera- ja balettitaiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Suomen Kansallisteatterille rahoitusta myönnetään teatterin ylläpitämiseen, teatteritoiminnan harjoittamiseen sekä teatteritaiteen kehittämiseen ja vaalimiseen. Valtion rahoituksella rahoitettavassa toiminnassaan kansallisteatterin tulee kiinnittää erityistä huomiota kotimaisen teatteritaiteen edistämiseen, korkeatasoisen teatteritaiteen esittämiseen eri yleisryhmille koko maassa sekä edistää teatteritaiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

3 §

Tavoitteiden asettaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja taidelaitos sopivat määrävuosiksi kerrallaan toiminnalle asetettavista taide- ja kulttuuripolitiikan kannalta keskeisistä määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Taidelaitoksen puolesta sopimuksen allekirjoittavat hallituksen puheenjohtaja ja pääjohtaja.

4 §

Rahoituksen määrätymisperusteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää kansallisille taidelaitoksille rahoitusta 2 §:ssä tarkoitetun toiminnan toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa.

Edellisenä vuonna kansallisille taidelaitoksille osoitettu 1 momentissa tarkoitettu talousarvion määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Tarkistuksen perusteena on indeksi, joka muodostuu elinkustannusindeksistä, jonka painoarvo on yksi kolmasosa, sekä ansiotasoindeksistä, jonka painoarvo on kaksi kolmasosaa.

Kansallisille taidelaitoksille, jotka eivät ole arvonlisäverovelvollisia 2 §:ssä tarkoitusta toiminnastaan, korvataan niiden muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvä arvonlisäverojen osuus. Korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen arvonlisäkertymän perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoitusta myöntäessään asettaa rahoituksen käyttämiselle ehtoja ja rajoituksia.

Tässä laissa tarkoitettuun rahoitukseen voidaan käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitettua rahapeliyhtiön tuottoa.

5 §

Rahoituksen käytön seuranta ja raportointi

Kansallisten taidelaitosten tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle sen määräämät toimintaa koskevat ja muut seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot ministeriön päättämällä tavalla.

6 §

Maksatus

Toiminnan rahoitus maksetaan kansallisille taidelaitoksille tasasuurina erinä joka kuukauden kolmantena pankkipäivänä.

7 §

Rahoituksen maksatuksen keskeytys

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä tässä laissa tarkoitetun rahoituksen maksamisen keskeytettäväksi, jos:

1) on perusteltua aihetta epäillä, ettei rahoituksen saaja enää järjestä 2 §:ssä tarkoitettua rahoituksen perusteena olevaa toimintaa tai että toiminta olennaisesti poikkeaa siitä, mitä 2 §:ssä säädetään; tai

2) ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet tai ne ovat olleet virheellisiä.

8 §

Maksetun rahoituksen palauttaminen

Kansallisen taidelaitoksen tulee viipymättä palauttaa sille virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteettomasti maksettu rahoitus.

9 §

Takaisinperintä

Opetus- ja kulttuuriministeriön on määrättävä maksettu rahoitus takaisin perittäväksi, jos kansallinen taidelaitos on:

- 1) jättänyt palauttamatta rahoituksen, joka 8 §:n mukaan on palautettava;
- 2) antanut opetus- ja kulttuuriministeriölle väärän tai harhaanjohtavan tiedon seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan rahoituksen saantiin, määrään tai ehtoihin, taikka salannut sellaisen seikan; tai
- 3) muutoin 1—2 kohtaan verrattavalla tavalla olennaisesti rikkonut rahoituksen käyttämistä koskevia säännöksiä tai rahoituspäätökseen otettuja ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön on tehtävä takaisinperintää koskeva päätös kahden vuoden kuluessa siitä, kun sen tietoon on tullut seikka, jonka nojalla rahoituksen maksamisen keskeyttämiseen tai lopettamiseen taikka rahoituksen perintään voidaan ryhtyä. Päätös takaisinperinnästä on tehtävä kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluessa rahoituksen maksamisesta.

10 §

Korko ja viivästyskorko

Kansallisen taidelaitoksen on maksettava palautettavalle tai takaisin perittäväälle määrälle rahoituksen maksupäivästä korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista vuotuista korkoa.

Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään opetus- ja kulttuuriministeriön asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:ssa tarkoitetun korkokannan mukaan.

11 §

Kuittaus

Palautettava tai takaisin perittävä määrä korkoineen voidaan periä siten, että se vähennetään kansalliselle taidelaitokselle myöhemmin maksettavasta tämän lain mukaisesta rahoituksesta.

12 §

Muutoksenhaku rahoitusta koskevaan päätökseen

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen myöntämistä koskevaan päätökseen, 7 §:n mukaiseen rahoituksen maksatuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen, 9 §:n mukaiseen takaisinperintäpäätökseen ja 11 §:n mukaiseen kuittausa koskevaan päätökseen haetaan oikaisua ja muutosta sen mukaan kuin valtiovastustuksen 34 §:ssä säädetään.

13 §

Täytäntöönpano

Päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettu 9 §:ssä tarkoitettu takaisinperintäpäätös voidaan panna täytäntöön verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetyssä järjestyksessä.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 202 .

2.

Laki **Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) 29 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1299/2016, seuraavasti:

29 §

Rahoitus

Valtion rahoituksesta Kansallisgallerian toimintaan tässä laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi säädetään valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annetussa laissa (/).

Edellä 1 momentissa tarkoitetun rahoituksen lisäksi valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha Kansallisgallerian kokoelman kartuttamiseen. Valtion taideteos-toimikunnan kokoelmaa voidaan kartuttaa ja hoitaa valtion talousarvioon otettavilla määrärahoilla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen

LIITE

RINNAKKAISTEKSTI

2.

Laki

Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) 29 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1299/2016, seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
29 §	29 §
<i>Rahoitus</i>	<i>Rahoitus</i>
<p>Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa Kansallisgallerian toimintaan rahoitusta tässä laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi. Rahoitusta voidaan myöntää myös arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitettua rahapeliyhtiön tuotosta. Valtionavustuksesta säädetään valtionavustuslaissa (688/2001).</p> <p>Edellä 1 momentissa tarkoitettun rahoituksen lisäksi valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha Kansallisgallerian kokoelman kartuttamiseen. Valtion taideteostoimikunnan kokoelmaa voidaan kartuttaa ja hoitaa valtion talousarvioon otettavilla määrärahoilla.</p> <p><i>Kansallisgallerialle korvataan muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus Kansallisgallerialle aiheutuneista kustannuksista.</i></p>	<p><i>Valtion rahoituksesta Kansallisgallerian toimintaan tässä laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi säädetään valtion rahoituksesta (/).</i></p> <p>Edellä 1 momentissa tarkoitettun rahoituksen lisäksi valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha Kansallisgallerian kokoelman kartuttamiseen. Valtion taideteostoimikunnan kokoelmaa voidaan kartuttaa ja hoitaa valtion talousarvioon otettavilla määrärahoilla.</p>

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om statlig finansiering av nationella konstinstitutioner. Dessutom föreslås det att bestämmelsen om finansieringen av Nationalgalleriets verksamhet i lagen om Nationalgalleriet ändras.

Verksamheten vid de tre nationella konstinstitutionerna, Nationalgalleriet, Finlands Nationalopera och -balett samt Finlands Nationalteater ska enligt förslaget finansieras genom lagstadgad statlig finansiering i stället för genom statsunderstödsfinansiering enligt prövning. I lagen fastställs separat för respektive institution de uppgifter som ligger till grund för finansieringen. Enligt förslaget ska genomförandet av uppgifterna styras och följas upp genom ett målstyrningsförfarande.

Undervisnings- och kulturministeriet föreslås årligen bevilja finansiering inom ramen för statsbudgeten. Avsikten är att utgångsnivån för anslaget ska grunda sig på anslagsnivån för respektive statsunderstöd för det år som föregår ikraftträdandet. Anslaget justeras enligt förslaget årligen på basis av förändringarna i kostnadsnivån. De nationella konstinstitutioner som inte är mervärdesskatteskyldiga ska enligt förslaget ersättas för den mervärdesskatteandel som ingår i deras anskaffningar och lokalhyror i anslutning till annan än affärsekonomisk verksamhet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

LAGFÖRSLAG

1. Lag om statlig finansiering av nationella konstinstitutioner

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs

1 §

Statlig finansiering av nationella konstinstitutioners verksamhet

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar finansiering av Nationalgalleriets, Finlands Nationalopera och -baletts samt Finlands Nationalteaters verksamhet på det sätt som föreskrivs i denna lag.

På finansiering enligt denna lag tillämpas statsunderstödslagen (688/2001) endast om det föreskrivs särskilt om detta i denna lag.

2 §

Uppgifter som ligger till grund för finansieringen

Nationalgalleriet beviljas finansiering för de uppgifter som anges i lagen om Nationalgalleriet (889/2013).

Finlands nationalopera och -balett beviljas finansiering för upprätthållande av opera- och balettscenen samt för utövande, upprätthållande och utveckling av opera- och balettkonsten. I den verksamhet som finansieras med statlig finansiering ska Nationaloperan och -baletten fästa särskild uppmärksamhet vid främjandet av inhemsk opera- och balettkonst, framförandet av högklassig opera- och balettkonst för olika grupper i hela landet samt främja opera- och balettkonstens samhälleliga verkningar.

Finlands Nationalteater beviljas finansiering för upprätthållande av scenen, drivande av teaterverksamhet samt utveckling av och värnande om scenkonst. I den verksamhet som finansieras med statlig finansiering ska Nationalteatern fästa särskild uppmärksamhet vid främjandet av inhemsk scenkonst, framförandet av högklassig scenkonst för olika grupper i hela landet samt främja scenkonstens samhälleliga genomslag.

3 §

Uppställande av mål

Undervisnings- och kulturministeriet och varje konstinstitution avtalar för ett visst antal år åt gången om de kvantitativa och kvalitativa mål för institutionens verksamhet som är av central betydelse med tanke på utbildnings- och konst- och kulturpolitiken och om uppföljningen och utvärderingen av hur dessa mål nås. Styrelseordföranden och rektorn undertecknar avtalet på konstinstitutionens vägnar.

4 §

Bestämningsgrunder för finansieringen

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar de nationella konstinstitutionerna finansiering för genomförande av de uppgifter som anges i 2 § i denna lag inom ramen för ett anslag i statsbudgeten.

Det i 1 mom. avsedda anslag som anvisats de nationella konstinstitutionerna föregående år justeras årligen så att det motsvarar förändringen i kostnadsnivån. Som grund för justeringen används ett index som till en tredjedel består av levnadskostnadsindexet och till två tredjedelar av förtjänstnivåindexet.

De nationella konstinstitutionerna, vilka inte är mervärdesskatteskyldiga för den verksamhet som avses i 2 §, ska ersättas för den mervärdesskatteandel som ingår i deras anskaffningar och lokalhyror i anslutning till annan än affärsekonomisk verksamhet. Ersättningen justeras årligen utifrån beloppet av det senaste mervärdesskatteintaget.

Undervisnings- och kulturministeriet kan vid beviljandet av finansiering ställa villkor och begränsningar för hur finansieringen används.

För finansiering enligt denna lag kan penningspelsbolagets avkastning enligt 17 § i lotterilagen (1047/2001) användas.

5 §

Uppföljning och rapportering av användningen av finansieringen

Konstinstitutionerna ska ge undervisnings- och kulturministeriet de uppgifter om verksamheten som ministeriet behöver samt för övrig uppföljning och styrning behöver på det sätt som ministeriet bestämmer.

6 §

Utbetalning

De medel som beviljas för finansieringen av verksamheten betalas till de nationella konstinstitutionerna i jämnstora poster den tredje bankdagen varje månad.

7§

Avbrott i utbetalningen

Undervisnings- och kulturministeriet kan bestämma om avbrott i utbetalningen av den finansiering som avses i denna lag, om

- 1) det finns grundad anledning att misstänka att finansieringsmottagaren inte längre ordnar sådan verksamhet som ligger till grund för finansieringen enligt 2 § eller att verksamheten väsentligt avviker från vad som föreskrivs i 2 §, eller
- 2) de grunder enligt vilka finansieringen har beviljats för ett visst ändamål har förändrats väsentligt eller har varit felaktiga.

8§

Återbetalning av utbetald finansiering

En nationell konstinstitution ska utan dröjsmål återbetala finansiering som utbetalats felaktigt, till ett för stort belopp eller uppenbart grundlöst.

9§

Återkrav

Undervisnings- och kulturministeriet ska bestämma om återkrav av utbetald finansiering, om den nationella konstinstitutionen har

- 1) underlåtit att återbetala finansiering som enligt 8 § ska återbetalas,
- 2) lämnat undervisnings- och kulturministeriet felaktiga eller vilseledande uppgifter om någon omständighet som har varit ägnad att väsentligt inverka på beviljandet av finansieringen, dess belopp eller villkor, eller hemlighållit en sådan omständighet, eller
- 3) i övrigt på ett med 1–2 punkten jämförbart sätt väsentligt brutit mot bestämmelserna om användning av finansieringen eller villkoren i beslutet om finansiering.

Undervisnings- och kulturministeriet ska fatta beslut om återkrav inom två år från det att ministeriet har fått kännedom om en omständighet med stöd av vilken utbetalningen av finansieringen kan avbrytas eller upphöra eller finansieringen återkrävas. Ett beslut om återkrav ska dock fattas senast fem år efter det att finansieringen utbetalades.

10 §

Ränta och dröjsmålsränta

Den statliga konstinstitutionen ska på det belopp som återbetalas eller återkrävs, räknat från den dag då finansieringen betalades ut, betala en årlig ränta enligt 3 §

Om ett belopp som återkrävs inte betalas senast den förfallodag som undervisnings- och kulturministeriet bestämmer ska en årlig dröjsmålsränta betalas på beloppet enligt den räntesats som avses i 4 § i räntelagen.

11§

Kvittning

Ett belopp som ska återbetalas eller återkrävas kan jämte ränta drivas in så att det dras av från finansiering enligt denna lag som betalas senare till den nationella konstinstitutionen.

12§

Sökande av ändring i beslut om finansiering

I undervisnings- och kulturministeriets beslut om beviljande av finansiering, beslut enligt 7 § om avbrytande av utbetalning av finansiering, beslut enligt 9 § om återkrav och beslut enligt 11 § om kvittning får rättelse och ändring sökas i enlighet med vad som föreskrivs i 34 § i statsunderstödslagen.

13§

Genomförande

Ett beslut får verkställas trots att ändring har sökts, om inte den myndighet där ändring sökts bestämmer något annat. Ett beslut om återkrav enligt 9 § som fattats med anledning av rättelseyrkande får verkställas i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

14§

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 202 .

2. Lag om ändring av 29 § i lagen om Nationalgalleriet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om Nationalgalleriet (889/2013) 29 §, sådan den lyder i lag 1299/2016, som följer:

29 §

Finansiering

Bestämmelser om statlig finansiering av Nationalgalleriets verksamhet för utförande av de uppgifter som föreskrivs i denna lag finns i lagen om statlig finansiering av nationella konstinstitutioner (/).

Utöver finansieringen enligt 1 mom. tas i statsbudgeten årligen in ett anslag för utökning av Nationalgalleriets samling. Statens konstverkskommissions samlingar får utökas och skötas med anslag som tas in i statsbudgeten.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET
MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE

ISBN 978-952-263-862-5 (PDF)
ISSN 1799-0351 (PDF)